

NEOMARXIZMUS — IDEOLÓGIA SÚČASNÉHO OPORTUNIZMU

B. N. BESSONOV: Neomarxizmus — ideológia súčasného oportunistu (Neomarksizm — ideologija sovremennogo oportunistma). Mysľ, Moskva 1983, 285 s.

Významný marxistický bádateľ B. N. Bessonov je v sovietskej i našej spoločnosti známy prostredníctvom publikácií, v ktorých podrobuje principiálnej kritike nemarxistické filozofické a sociálno-politické teórie súčasnosti. V recenzovanej publikácii autor odhaľuje reakčný charakter neomarxizmu, ktorý sa v posledných desaťročiach stal ideovo-politickým nástrojom imperializmu v boji proti vedeckému komunizmu, vyvracia jeho pokusy falzifikovať myšlienky klasikov marxizmu-leninizmu.

Nebezpečenstvo neomarxizmu spočíva v skutočnosti, že krach buržoázneho myslenia, neschopnosť postaviť proti marxizmu hodnotnú alternatívu vedie apologetov „neskorého“ kapitalizmu od priamych útokov k „preodievaniu“ sa za marxistov. Marxizmus dnes nemožno ignorovať, preto za vyzdvihovaním Marxa ako filozofa, ekonóma nasleduje obmedzovanie jeho učenia 19. storočím.

Publikácia pozostáva z piatich logicky na seba nadväzujúcich kapitol: I. Kritika neomarxistického výkladu podstaty súčasnej epochy. II. Neudržateľnosť odmietania vedúcej spoločensko-politickej úlohy robotníckej triedy a jej komunistickej avantgardy. III. Kritika pokusov rozložiť protiimperialistické sily. IV. Sociálny obsah falzifikácií marxisticko-leninského učenia o socialistickej revolúcii. V. Triedna podstata pseudovedeckej kritiky reálneho socializmu.

Úvodná kapitola analyzuje buržoázne a revizionistické teórie, názory rôznych marxológov, soviológov a maloburžoáznych radikálov na dialektiku súčasného revolučného procesu. Charakteristické sú ich spoločné snahy využiť buržoáznu interpretáciu vedecko-technickej revolúcie k odmietaniu Marxovho a Leninovho hodnotenia kapitalizmu. Hlbšia analýza ukazuje, že teórie a koncepcie usilujúce prispôsobiť kapitalizmus podmienkam vedecko-technickej revolúcie sa vyhýbajú odpovedi na zásadnú otázku: ruší veda a technika antagonizmy súčasného kapitalizmu?

Buržoázne teórie ignorujú sociálno-politické vzťahy, nedoceňujú podmienky, v ktorých sa VTR realizuje, aby zastrelí skutočnosť, že vzťahy ľudí v triedne polarizovanej spoločnosti nedovolia využiť vedu a techniku v prospech všetkých jej členov. Veda a technika nie sú viac než človek, sú iba nástrojom v jeho rukách a keďže VTR nerieši, ale vyhocuje antagonizmy kapitalizmu, nemôže ani riešiť sociálno-ekonomické problémy a nahradzovať socialistickú revolúciu. Križiacke ťaženie proti komunizmu, zúrivy antikomunizmus sprevádzaný nezmyselnou militarizáciou sú výrazom slabosti kapitalizmu, jeho strachu z budúcnosti — v tom je jeho najväčšie nebezpečenstvo. S vedou a technikou spája buržoázia možnosť prostriedkami násilia zabrániť zániku kapitalizmu, dejinnému pokroku.

Druhá kapitola je venovaná názorom odmietajúcim hegemoniu proletariátu

riátu v dejinnom revolučnom procese. Podľa R. Dahrendorfa, H. Marcuseho, S. Malleta, A. Groza, E. Fischera nie proletariát, ale inteligencia, mládež, študenti, rôzne „marginálne sily“ majú uskutočniť transformáciu kapitalizmu. Spoločným menovateľom týchto pokusov je oslabenie svetonázorovej pevnosti a revolučnej aktivity proletariátu. Súčasní neomarxisti hrubo prekrucujú Leninov vzťah k marxizmu, znižujú jeho význam ako vedca a teoretika, označujú leninizmus ako deformáciu vedeckého komunizmu. V takom chápaní socializmus budovaný v ZSSR a krajinách socialistického spoločenstva označujú ako odklon od „autentického“ Marxa, keďže neodpovedá ich predstavám o demokracii, humanizme, slobode.

V tretej kapitole autor kritizuje pokusy rozložiť protiiperialistické sily, rozbiť jednotu svetovej socialistickej sústavy, medzinárodného robotníckeho hnutia a rozvojových krajín. V súvislosti s militarizáciou imperialistických mocností nadobúda v boji proti imperializmu význam mierové hnutie. V tej miere, ako imperializmus podmieňuje riešenie svetových problémov vojnovou konfrontáciou, dostáva sa do politickej izolácie a každý revolučný boj je aj protiiperialistickým.

Otázky socialistickej revolúcie, zápas o ich interpretáciu medzi marxizmom-leninizmom a nemarxistickými teoretikmi analyzuje autor v štvrtej kapitole. Marxovo a Leninovo učenie vybudované na materialistickej dialektike je teóriou socialistickej revolúcie, ktorá zmení svet na zásadách vedeckého komunizmu.

Odmietaním vedeckej a revolučnej povahy našej teórie v otázkach socialistickej revolúcie sledujú buržoázni a revizionistickí myslitelia J. Habermas, L. Kołakowski, F. Marek, W. Leonard a ďalší dôležitý cieľ — ukázať túto zákonitosť dejín ako akt zvoľe, násillia a tým aj jej nezákonný a nehumánny charakter. Neomarxisti dokazujú, že kým K. Marx sa orientoval na pokojné pretváranie spoločnosti, V. I. Lenin absolutizoval násillie, ozbrojené povstanie.

Skutoční marxisti, komunisti nespájajú budúcnosť ľudstva s kapitalizmom, kritickosť a revolučnosť nášho učenia spočíva v požiadavke dôsledne likvidovať spoločenský systém založený na vykorisťovaní, plytvaní ľudskými a prírodnými zdrojmi pokroku. Spoločnosť násillia, vojen, sociálnych konfliktov, antagonizmov a deformácií na človeku, celých triedach a národoch v triedno-antagonistických formáciách nemožno „vylepšiť“, iba odstrániť. Dezinterpretáciou marxisticko-leninskej teórie socialistickej revolúcie antimarxisti rôzneho zamerania absolutizujú evolučné, pokojné formy, ignorujú zákonitosti v zásadnej otázke dobytia politickej moci pri revolučnom prechode od kapitalizmu k socializmu, popierajú revolučnú diktatúru proletariátu.

Autor venuje veľký priestor kritike názorov neomarxistov na teoretické a prakticko-politické problémy reálneho socializmu, ktorým je venovaná posledná, piata kapitola. Čitateľ sa v nej zoznamuje s hodnotením socialistickej reality revizionistami a renegátmi typu G. Petroviča, E. Löbla, R. Barro, E. Fischera, amerických sociológov R. Barana, P. Sweezy a ďalších. Úspechy dosahované v krajinách reálneho socializmu, ekonomické a sociálne premeny zaznamenané za krátke obdobie existencie socializmu vedú našich odporcov k zúrivým výpadom proti teórii a praxi vedeckého komunizmu.

Na ceste socializmu sú aj chyby, problémy, prekážky, marxistické strany sa usilujú o pravdivé, objektívne hodnotenie reálnych protirečení, ktorých riešením a prekonávaním napreduje socialistická spoločnosť. Také hodnotenie

absentuje u našich kritikov, ignorujúc reálne dedičstvo triednych vykorisťovateľských formácií absolutizujúce problémy socializmu. Presvedčajú nás a seba, že súčasný socializmus ako „nový industriálny despotizmus“ je horší než „starý agrárny despotizmus“. Aj také hodnotenie svedčí o „serioznosti“ buržoáznej propagandy, jej prístupe k objektívnej pravde, svojskom operovaní s faktami a ideami.

Proti reálnemu socializmu sú kladené projekty nových „modelov“ socializmu „demokratického“, „humánneho“, s „ľudskou tvárou“, s ktorým máme svoje skúsenosti. Odporcovia marxizmu priznávajú, že kapitálové vzťahy deformujú a dehumanizujú človeka, ale zároveň obviňujú socializmus, že ešte nevytvoril presvedčivý obraz komunistického človeka. Napriek krachu a nereálnosti sú neustále oživované staronové koncepcie „tretej cesty“, spoločnosti ležiacej medzi kapitalizmom a socializmom, pochopiteľne s uchovaním súkromného vlastníctva a vykorisťovania.

Prednosťou recenzovanej knihy B. N. Bessonova je aktuálnosť, schopnosť spájať hlbokú znalosť teórie marxizmu-leninizmu s analýzou nových spoločenských javov a procesov vo svete. Autor pohotovo a kvalifikovane reaguje na bohatú produkciu profesionálnych antikomunistov, ktorí v mnohých centrách „študujú“ komunizmus v službách kapitálu. Jednostranná antikomunistická pozícia sleduje dôležitý cieľ — dezinformovať masy o pravde socializmu, dialektike svetového revolučného procesu v súčasnej epoche a zároveň odvrátiť pozornosť pracujúcich od vlastných problémov, dôsledkov všeobecnej krízy kapitalizmu.

Jozef Vook

KRITICKÁ ANALÝZA SÚČASNEJ BURŽOÁZNEJ FILOZOFIE

Ju. K. MEEVIL: Puti buržuaznoj filosofii XX. veka. Moskva 1983.

V období zostreného boja dvoch svetových sústav, globálneho boja dvoch protikladných ideológií je jednou z aktuálnych a naliehavých úloh marxisticko-leninského filozofického frontu analýza a kritika súčasnej buržoáznej filozofie. Súčasná buržoázna filozofia v rozličných jej smeroch a prúdoch predstavuje totiž teoretický a metodologický základ ideológie vládnucej triedy v kapitalistických krajinách. Na jednej strane ako prevrátený, subjektivistický výraz reálnych sociálnych protirečení vystupuje táto filozofia v úlohe apologeta buržoáznej spoločnosti, na druhej strane v teoretickej rovine predstavuje opozíciu marxisticko-leninskej filozofie ako jednotný idealistický front.

K najnovším príspevkom ku kritike súčasnej buržoáznej filozofie patrí práca významného sovietskeho filozofa Jurija Konstantinoviča Melviľa *Cesty buržoáznej filozofie 20. storočia*. Je venovaná kritickej analýze základných prúdov, problémov a metód buržoáznej filozofie 20. storočia. Jasným metodologickým návodom, ako naň upozorňuje autor v úvode práce, je konkrétnosť kritiky, t. j. nevyhnutnosť „spájať analýzu všeobecných ideologických a teoretických princípov tejto filozofie s kritickým skúmaním zvláštneho obsahu každej filozofickej koncepcie, odhalením jej gnozeologických koreňov a ukázaním na je konkrétne nedostatky a teoretickú neutržateľnosť“ (s. 6).

Autor si je vedomý, že v marxistickej filozofickej literatúre sú základné